

บทที่ ๕

บทสรุป

ดินแดนลานนาไทยซึ่งปัจจุบันอยู่ทางเหนือของประเทศไทย เป็นดินแดนที่มีประเพณี วัฒนธรรมที่เป็นลักษณะเฉพาะของชุมชน ในอดีตเป็นที่ตั้งของอาณาจักรที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาก โดยเฉพาะในสมัยของพระยามังรายปฐมกษัตริย์แห่งอาณาจักรลานนาไทย ผู้รวบรวมเมืองใหญ่น้อยให้เป็นปึกแผ่น

ประเพณีวัฒนธรรมในลานนาไทยส่วนหนึ่งได้ถูกกำหนดจากความเชื่อกันเดิมของท้องถิ่น เช่น เรื่องภูคินี ต่อมา เมื่อพุทธศาสนาได้เข้ามา แฝงแพร่ในลานนาไทย ก็ได้มีอิทธิพลกำหนดประเพณีวัฒนธรรมของลานนาไทย และได้ผสมผสานกลมกลืนกับความเชื่อกันเดิมด้วย พระมหากษัตริย์แห่งอาณาจักรลานนาไทยส่วนใหญ่ที่มีความศรัทธาในพุทธศาสนา และได้ทรงอุปถัมภ์พุทธศาสนาอย่างมาก ทำให้พุทธศาสนาในลานนาไทย เจริญรุ่งเรืองและสัมพันธ์กับต่อมา เป็นเวลานาน อิทธิพลของพุทธศาสนาเห็นได้ชัดจากโบราณสถาน โบราณวัตถุจำนวนมากที่ได้ขุดขุดมาจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งวรรณกรรมพุทธศาสนาที่พระภิกษุลานนาไทยแต่งไว้ ซึ่งแสดงถึงความแตกฉานในหลักธรรมของพุทธศาสนาและภาษามาลี

การที่พุทธศาสนาได้รับความเชื่อถือศรัทธาจากประชาชนในลานนาไทย ทำให้วัดและสถานสงฆ์มีบทบาทอย่างสูงในสังคมลานนาไทย วัดเป็นศูนย์กลางจิตใจของประชาชน เป็นศูนย์กลางของข่าวสารและการสมาคม เป็นศูนย์กลางวิชาการและการศึกษา พระสงฆ์เป็นผู้สืบทอดพุทธศาสนาจนอาจกล่าวได้ว่า เป็นผู้ควบคุมจริยธรรมของสังคมด้วยการอบรมจิตใจประชาชนตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

นอกจากนี้พระสงฆ์ในลานนาไทยยังไปศึกษา เสนอพระและสืบทอดคำสอนต่าง ๆ ฉะนั้น จึงพบคัมภีร์โบราณเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่วนหนึ่ง เป็นวรรณกรรมพุทธศาสนาและ วรรณกรรมคำสอน

"คำสอนพระยามังราย" เป็นวรรณกรรมคำสอนของลานนาไทยเรื่องหนึ่ง จารึกไว้ในสมุดข่อย ในตอนต้นของเรื่องระบุว่า แต่งโดยพระสงฆ์องค์หนึ่ง ซึ่งอ้างว่า แต่งตามคำสอนของพระมหาทิส เถระ ซึ่งได้ทรงสอนแก่พระยามังราย โดยมีจุดมุ่งหมาย ให้พระยามังรายนำไปสั่งสอนพระราชวงศ์ ขุนนาง และไพร่พลอีกชั้นหนึ่ง พระมหาทิส เถระ จะเป็นผู้ใดมีประวัติความเป็นมาอย่างไรนั้น ไม่อาจจะระบุได้แน่นอน อาจเป็นตำแหน่งของ พระสงฆ์องค์ใดองค์หนึ่งหรือได้ชื่อมาจากผู้ที่มีความสำคัญในประวัติพุทธศาสนา การอ้าง ชื่อพระมหาทิส เถระว่า เป็นผู้สอน "คำสอนพระยามังราย" น่าจะ เป็นการอ้างชื่อ เพื่อสร้าง ความเชื่อถือศรัทธาแก่ผู้ฟังมากขึ้น "คำสอนพระยามังราย" ที่สืบทอดต่อกันมานี้ ไม่ทราบ เวลา เขียนที่แน่นอน แต่ถ้ามองจากรูปแบบและลักษณะคำประพันธ์ อาจจะพอกำหนดความ เก่าแก่ได้พอสมควร

วิธีการนำเสนอเรื่องใน "คำสอนพระยามังราย" มีลักษณะที่แตกต่างจากวรรณกรรม คำสอนเรื่องอื่น ๆ คือส่วนแรกมีลักษณะที่อาจ เรียกว่า "คำปริศนา" หลาย ๆ วรรคมา ร้อยเป็นร้อย แต่ละวรรคเป็นการใช้ความเปรียบ ซึ่งไม่อาจ เข้าใจความหมายได้ เมื่อจบร้อยแล้วจึงต้องมีร้อยแก้วอธิบายร้อยแต่ละวรรคอีกครั้ง ส่วนที่สอง เป็นร้อยล้วน ๆ ที่สามารถ เข้าใจความหมายได้ ลักษณะที่น่าเอาคำปริศนามาร้อยเป็นร้อยให้คล้องจองกัน น่าจะ เป็นลักษณะที่พยายามทำให้จุกจุกได้ง่าย และ เมื่อนำมาบันทึก เป็นลายลักษณ์ จึงต้อง อธิบายควยร้อยแก้ว

ร้อยใน "คำสอนพระยามังราย" มีลักษณะดังนี้ คือแต่ละวรรคมีจำนวนคำไม่แน่นอน คืออยู่ระหว่าง ๓ - ๑๕ คำ การสัมผัสไม่สม่ำเสมอ คือบางวรรคมีสัมผัสบางวรรคก็ขาด สัมผัสไป เป็นการจบอย่างห้วน ๆ ไม่มีแบบแผนการจบแต่อย่างใด นอกจากนี้ "คำสอน

พระยามังราย" ยังมีสร้อยท้ายวรรค ซึ่งเป็นสร้อยที่สอคล้ายรายแต่ละวรรค อันมีลักษณะเหมือนสร้อยท้ายวรรคในโองการแข่งน้ำ จึงอาจสรุปได้ว่า ลักษณะรายและสร้อยท้ายวรรคใน "คำสอนพระยามังราย" มีลักษณะเหมือนรายยุคที่ ๑ คือเหมือนรายใน "โองการแข่งน้ำ" ฉะนั้น "คำสอนพระยามังราย" จึงน่าจะสืบทอดมาจากต้นฉบับที่เก่าแก่ราวสมัยราชวงศ์มังราย

ในค้ำนเนื้อหา "คำสอนพระยามังราย" เป็นวรรณกรรมคำสอนที่สอนคนทุกฐานะในสังคม คือกษัตริย์ ขุนนางและไพร่ทั้งชายและหญิง แต่มีลักษณะพิเศษกว่าวรรณกรรมคำสอนเรื่องอื่น ๆ คือเน้นเรื่องการปกครอง เนื้อหาส่วนที่สอนกษัตริย์และขุนนางค้ำนการปกครองนั้น ปรากฏว่า ได้มีอิทธิพลแนวคิดของพุทธศาสนา เข้าไปกำหนดเนื้อหาคำสอน เพื่อให้กษัตริย์และขุนนางปกครอง "โดยธรรม" นอกจากนี้ยังสอนเกี่ยวกับคุณสมบัติและจริยธรรมส่วนตัวของกษัตริย์และขุนนาง ซึ่งทั้งหมดได้นำเอาแนวคิดพุทธศาสนา มาเป็นบรรทัดฐานทั้งสิ้น

ในส่วนที่สอนไพร่ ส่วนใหญ่เป็นคำสอนที่เกี่ยวกับวิธีครองตนในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งได้สะท้อนค้ำนิยมบางส่วนของสังคมลานนาไทย เช่นค้ำนิยมที่ยกย่องและเกรงกลัวผู้มีศรัทธาบรรดาศักดิ์ เคารพผู้มีอาวุโส ความรัก เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่พวกพ้อง วงศ์วาน และการยกย่องผู้มีปัญญา ในส่วนที่สอนผู้ชาย ค้ำนิยมสังคมลานนาไทยเกี่ยวกับผู้ชายที่ดี คือผู้ที่มีความขยันขันแข็งในการทำงาน ทั้งนี้เพราะผู้ชายเป็นแรงงานหลักในครอบครัว และต้องเป็นผู้มีกิริยาวาจาคดี ส่วนผู้หญิงจะต้องมีคุณสมบัติของแม่บ้านแม่เรือน คือมีความขยันขันแข็งและทำงานเรียบร้อยในการทำงานบ้าน ประณิบัติสามีค้ำดี และมีกิริยามารยาทงดงาม

ข้อ เสนอแนะ

"คำสอนพระยามังราย" เป็นวรรณกรรมคำสอนของลานนาไทยที่ได้สะท้อนภาพสังคมลานนาไทยส่วนหนึ่ง ในค้ำนการปกครอง ความเป็นอยู่และค้ำนิยม ฉะนั้น

จึงน่าจะได้มีการศึกษาวรรณกรรมคำสอนลานนาไทยเรื่องอื่น ๆ เพื่อให้มีความเข้าใจสภาพสังคมลานนาไทยโบราณมากขึ้น นอกจากนี้น่าจะได้มีการเปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนลานนาไทย กับวรรณกรรมคำสอนภาคอื่น ๆ เช่นภาคอีสาน ภาคกลางและภาคใต้ ซึ่งอาจทำให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับค่านิยมและสภาพสังคมของสังคมแต่ละท้องถิ่นได้มากขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย